

METODOLOGIA MONITORIZĂRII

Metodologia elaborată este destinată monitorizării programelor audiovizuale pentru a evalua modul în care este respectată legislația Republicii Moldova cu privire la asigurarea drepturilor copilului și protecției copiilor.

Legea cu privire la protecția copiilor de impactul negativ al informațiilor publice, în special, precum și cadrul normativ național și internațional cu privire la protecția copiilor conțin o serie de prevederi care vizează riscurile legate de cele două ipostaze principale în care copii relaționează cu mass-media:

- **copilul protagonist al unei producții media, participant la emisiuni radio și TV;**
- **copilul consumator, expus la un conținut mediatic.**

Procedura de monitorizare se va desfășura pe cele două registre situaționale și va evalua respectarea prevederilor legale pe cele două componente.

Atât *Legea cu privire la protecția copiilor de impactul negativ al informațiilor publice* (în continuare *Legea PCINIP*), cât și Decizia CCA nr. 98 din 19 iulie 2012 *Cu privire la clasificarea programelor audiovizuale în scopul protecției copiilor* (în continuare *Decizia CCA nr. 98*) conțin dispoziții ce urmează a fi respectate **la realizarea emisiunilor de știri**: „Programele de știri și de actualități se supun cerințelor de protecție a copiilor și vizionării în familie” (art. 5 alin. (4) din *Legea PCINIP* și art. 7 din *Decizia CCA nr. 98*).

Cele două situații-cheie și condițiile impuse prin lege programelor de știri au determinat eșantionarea și delimitarea obiectului monitorizării:

- **unitățile de context** – principalul buletin de știri din prime-time și cel difuzat după ora 22.00 (în cazul în care acesta nu este difuzat și în reluare);
- **unitățile de înregistrare și de analiză calitativă:**
 - reportajele și materialele în care sînt vizați copiii;
 - reportajele care conțin informație cu impact negativ asupra copiilor.

Eșantionul monitorizat va cuprinde principalul buletin de știri din prime-time și buletinul difuzat după ora 22.00 (în cazul în care acesta nu este dat în reluare).

Criteriile de selectare a instituțiilor mass-media supuse monitorizării:

1. gradul de acoperire a teritoriului național;
2. ponderea emisiunilor de știri în grila de emisie conform concepției generale a serviciilor de programe;
3. orele de prime-time (de maximă audiență).

Lista posturilor monitorizate:

1. Moldova 1
2. Prime
3. PRO TV CHIȘINĂU
4. TV 7
5. PUBLIKA TV
6. Jurnal TV

Metodologia de monitorizare va îmbina metodele calitative cu cele cantitative, acordând prioritate celor calitative: analiza de conținut și studiul de caz. Indicatorii și categoriile ce urmează a fi cuantificate și tabelate de operatori sînt stabilite conform obligațiilor instituite în sarcina radiodifuzorilor prin cadrul normativ.

I. Participarea la emisiuni radio și TV, copilul protagonist al unui produs media

Participarea copiilor în cadrul unui program media este justificată și necesară în vederea respectării și asigurării dreptului copilului de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește (art.12 din *Convenția ONU cu privire la drepturile copilului*).

Principiile și condițiile de participare a copiilor la emisiuni radio și TV sînt stipulate în *articolele 2 și 4 din Legea PCINIP* și în Decizia CCA nr. 99 din 19 iulie 2012 *Cu privire la respectarea drepturilor și protecția copilului în programele audiovizuale* (în continuare *Decizia CCA nr. 99*).

Interdicțiile stabilite prin aceste acte normative vizează două categorii de mesaje jurnalistice:

- **divulgarea datelor de identitate** ale copiilor aflați în situații de risc sau în context negativ (art. 4 din *Legea PCINIP* și art. 3, 7 din *Decizia CCA nr. 99*);
- **discriminarea sau orice referire defavorabilă** pe criterii de origine etnică, naționalitate, rasă, religie sau dizabilitate (art. 4 alin. (2) lit. c) din *Legea PCINIP*; art. 4. din *Decizia CCA nr. 99*).

Discriminarea este interzisă expres prin art. 6 alin. (1) din Codul audiovizualului: „Radiodifuzorului îi este interzisă difuzarea de programe care conțin orice formă de incitare la ură pe considerente de rasă, religie, naționalitate, sex”. Astfel, „divulgarea datelor de identitate” și „discriminarea” vor fi principalele variabile. Operatorii vor viziona reportajele și vor stabili dacă aceste interdicții au fost sau nu respectate, marcând în tabel valorile, respectiv: „interdicție respectată”/„interdicție încălcată”. În cazul identificării abaterilor prin „divulgarea identității”, operatorii vor indica și procedeul folosit: „divulgarea datelor verbale sau grafice” sau/și „divulgarea imaginilor video și foto”, respectiv „abatere verbală – **Av**” și „abatere imagini – **Ai**” .

În atenția operatorilor de monitorizare vor fi situațiile în care se pot afla copiii reflectați în subiectele mass-media și care sînt prevăzute de dispozițiile *Legii PCINIP* și *Deciziei CCA nr. 99*:

1. copil bănuțit, acuzat ori condamnat pentru săvârșirea unei infracțiuni sau contravențiї, dacã acesta nu se ascunde de organele de drept ori de instanțele judecătorești, sau ale unui copil care este victima unei infracțiuni ori contravențiї (art. 4 alin. (1) lit. a) din *Legea PCINIP* și art. 10, 11 din *Deciziya CCA nr. 99*);
2. copil care fie și-a provocat leziuni corporale ori a încercat să o facã, fie s-a sinucis ori a făcut o tentativã de sinucidere (art. 4 alin. (1) lit. b) din *Legea PCINIP*); copil implicat în acte de autovătãmare corporalã de orice naturã, inclusiv în tentative de suicid sau în sinucideri (art. 4 alin. (2) lit. e) din *Legea PCINIP*; art. 7 din *Deciziya CCA nr. 99*);
3. copil infectat cu HIV sau bolnav de SIDA (art. 4 alin. (2) lit. e) din *Legea PCINIP*; art. 8 din *Deciziya CCA nr. 99*);
4. copil în contextul unor fenomene sociale negative (art. 4 alin. (1) lit. c) din *Legea PCINIP*); copiii implicați în situații cu conotație negativã (accidente, infracțiuni, abuz sexual, abuz fizic sau psihic, dispute familiale, sinucideri, consum de droguri, abuz de alcool etc.), inclusiv în calitate de victime sau martori (art. 4 alin. (2) lit. d) din *Legea PCINIP*; art. 7 din *Deciziya CCA nr. 99*); copil decedat (art. 4 alin. (2) lit. a) din *Legea PCINIP*; art. 3 din *Deciziya CCA nr. 99*).

În baza acestor prevederi a fost elaboratã **Lista de coduri pentru situațiile care necesită asigurarea protecției copiilor în cadrul emisiunilor:**

1. **Cr** – bănuțit/acuzat, delincvent, din categoria de risc (art. 4. alin. (1) lit. a) din *Legea PCINIP*; art.7, 11 din *Deciziya CCA nr. 99*);
2. **CVas** – victimã abuz sexual (art. 4. alin. (2) lit. d) din *Legea PCINIP*; art. 7 din *Deciziya CCA nr. 99*);
3. **CS** – suicid/tentative (art. 4 alin. (1) lit. b) din *Legea PCINIP*; art. 7 din *Deciziya CCA nr. 99*);
4. **CbH** – bolnav HIV (art. 4 lit. f) din *Legea PCINIP*; art. 8 din *Deciziya CCA nr. 99*);
5. **CB** – bolnav (copiii cu arsuri sau alte maladii);
6. **Cdr** – situație de suferință/jenante, de context negativ (divorț, părinți săraci, alcoolici) (art. 4 din *Legea PCINIP*; art. 7 din *Deciziya CCA nr. 99*);
7. **Cds** – discriminat pe motiv de rasã, etnie, religie, limbã, condiție socialã etc. (art. 6 alin. (1) din *Codul audiovizualului*; art. 4 alin. (2) lit. c) din *Legea PCINIP*; art. 4. din *Deciziya CCA nr. 99*);
8. **Cv** – victimã (art. 4 alin. (2) lit. d) din *Legea PCINIP* ; art. 7, 9 din *Deciziya CCA nr. 99*);
9. **Cm** – martor (art. 4 din *Legea PCINIP*);
10. **Co** – care exprimã o opinie (art. 12. *Convenția ONU cu privire la drepturile copilului*; art. 2 din *Legea PCINIP*; art. 1, 2 din *Deciziya CCA nr. 99*).

Principiile de bază privind reflectarea copiilor în mass-media, formulate în art. 2 din *Legea PCINIP* și în art. 1, 2, 7 din *Decizia CCA nr. 99*, condiționează activitatea jurnaliștilor în funcție de **interesul superior al copilului** – factorul determinant în alegerea formatului și conținutului materialelor din buletinele de știri. Pentru a evalua tematica reportajelor și măsura în care **scopul acestora urmărește interesul superior al copilului** a fost elaborată lista codurilor tematice.

Lista codurilor tematice pentru materialele jurnalistice în care sînt reflectați copiii:

1. **ACS** – Apel la caritate și solidaritate;
2. **AF** – Acțiuni filantropice;
3. **TS** – Tentativă de suicid sau suicid;
4. **AS** – Abuz sexual;
5. **V** – Violență verbală, psihică sau fizică;
6. **AD** – consum de alcool sau droguri;
7. **ID** – infracțiuni, delikte, cazuri de încălcare a ordinii publice;
8. **M** – maladii și afecțiuni de sănătate;
9. **S** – sărăcie și alte condiții sociale defavorabile (divorț, alcoolism);
10. **Sdr** – situații de suferință, context dramatic sau jenant;
11. **E** – educație, instruire, dezvoltare armonioasă;
12. **PG** – subiecte și probleme de interes general.
13. **ALT** – altele.

Una dintre măsurile de asigurare a protecției copiilor în relațiile cu reprezentanții mass-media prevăzute de lege este **acordul părinților**. Așadar, divulgarea identității copiilor se admite în situațiile în care se acționează în interesul superior al copilului și cu acordul părinților sau tutorilor legali: art. 4 alin. (2) lit. d) din *Legea PCINIP* și art. 6, 7 din *Decizia CCA nr. 99*. Pentru a evalua respectarea acestor prevederi a fost inclus în tabelul de monitorizare indicatorul „părinți/tutori”. Alături de acest indicator au mai fost incluși „specialiștii” și „reprezentanții instituțiilor publice abilitate” pe domeniul de competență. Necesitatea includerii acestor categorii este dictată de responsabilitatea ce le revine în asigurarea protecției și respectării drepturilor copiilor, prevăzută și de dispozițiile legale: art. 2. din *Legea PCINIP* și art. 11 din *Decizia CCA nr. 99*.

În cazul depistării abaterilor, operatorii vor indica, la rubrica Comentarii, contextul în care s-a produs abaterea și articolul din lege. Unele prevederi legale care nu au fost incluse în tabel vor fi analizate individual, de exemplu situațiile prevăzute în:

Art. 4 alin. (2) din Legea PCINIP: „g) reconstituiri ale infracțiunilor, abuzurilor și ale altor situații cu conotație negativă în care sînt folosiți copiii; h) interviuri și declarații în care copiilor le sînt solicitate păreri referitoare la probleme intime de familie sau probleme care le depășesc puterea de judecată”;

Art. 10 din Decizia CCA nr. 99: „Este interzisă difuzarea programelor ce conțin reconstituiri ale infracțiunilor abuzurilor și altor situații cu conotație negativă, în care sînt prezenți copii de pînă la 16 ani, precum și interviuri sau declarații ale acestora în legătură cu subiecte intime, evenimente dramatice, din comunitate sau din familie, la care aceștia au fost martori”;

Art. 4 alin. (3) din Legea PCINIP: „În cazul copiilor cu vîrsta cuprinsă între 16 și 18 ani, aflați în diferite forme de detenție (reținut, arestat, deținut în penitenciar) sau care au calitatea procesuală de bănuit, învinuit, inculpat sau condamnat pentru comiterea unor infracțiuni în cadrul unei urmăriri penale, fie în cazul copiilor victime sau martori ale abuzurilor fizice, psihice sau sexuale, aceștia pot apărea în programele audiovizuale dacă sînt îndeplinite cumulativ următoarele condiții: a) există acordul scris al copilului; b) au fost luate măsuri de protecție a identității copilului”;

Art. 11 din Decizia CCA nr. 99: „În cazul copiilor cu vîrsta cuprinsă între 16 și 18 ani, care se află în diferite forme de detenție (reținut, arestat, deținut în penitenciar) sau au calitate procesuală în cadrul urmării penale (bănuit, învinuit, inculpat sau condamnat pentru comiterea unor infracțiuni), sînt victime sau martori ale abuzurilor fizice, psihice sau sexuale, aceștia pot apărea în programele audiovizuale dacă sînt îndeplinite cumulativ următoarele condiții: a) există acordul în scris al copilului; b) sînt luate măsuri de protecție a identității copilului; c) asistența avocatului în cazul în care este cercetat penal, reținut sau arestat”.

Totodată, în cazul constatării unor abateri grave, vor fi efectuate studii de caz.

II. Expunerea la un conținut mediatic, copilul-consumator

Cel de al doilea aspect al monitorizării vizează respectarea de către radiodifuzori a prevederilor legale cu privire la protecția copiilor față de expunerea acestora la un conținut mediatic care le-ar afecta dezvoltarea fizică, mentală sau morală. Dispozițiile legale conțin interdicții și limitări. Codul audiovizualului din Republica Moldova stabilește expres la art. 6 alin. (2): „Este interzisă difuzarea de programe care pot afecta grav dezvoltarea fizică, mentală sau morală a minorilor, în special programele care conțin pornografie, violență exagerată sau limbaj licențios”.

Articolul 5 din *Legea cu privire la protecția copiilor de impactul negativ al informațiilor publice* stabilește condițiile în care este **limitată răspândirea informației cu impact negativ asupra copiilor**, dar și Decizia CCA nr. 98. din 19 iulie 2012 *Cu privire la clasificarea programelor audiovizuale în scopul protecției copiilor* instituie **obligativitatea radiodifuzorilor** „de a pune la dispoziția publicului informații suficiente privind intervalul orar de difuzare, recomandările și avertizările acustice și vizuale, astfel încît programele vizionate sau ascultate în familie ori numai de către copii să nu afecteze dezvoltarea fizică, mentală sau morală a acestora”.

Codificarea este efectuată pentru variabilele ce corespund unor restricții precise:

- obligativitatea avertizării verbale în cazul difuzării unor imagini cu impact negativ (art. 5 alin. (4) din *Legea PCINIP* și art. 7 din *Decizia CCA nr. 98*: „În cazul difuzării unor scene de violență sau cu impact emoțional negativ, avertizarea verbală a publicului este obligatorie”);
- interdicția de a repeta scenele violente (art. 5 alin. (4) din *Legea PCINIP* și art. 7 din *Decizia CCA nr. 98*: „Mijloacele de informare în masă nu pot prezenta scene de violență în mod repetat în cadrul aceleiași producții audiovizuale”).

Aceste condiții vizează câteva categorii de conținut interzise sau limitate pentru care au fost stabilite codurile respective:

1. **SV** – scenele de violență fizică sau verbală (art. 3 alin. (1) lit. a) din *Legea PCINIP*, art. 6 lit. a) din *Decizia CCA nr. 98*);
2. **SM** – imagini cu execuții, corpuri mutilate, cadavre (art. 3 alin. (1) lit. c) din *Legea PCINIP*);
3. **DS** – descrierea mijloacelor sau circumstanțelor suicidului (art. 6 alin. (1) din *Codul audiovizualului*; art. 3 alin. (1) lit. g) din *Legea PCINIP*);
4. **SO** – limbaj licențios și gesturi indecente obscene (art. 3 alin. (1) lit. m) din *Legea PCINIP*; art. 6 lit. b) din *Decizia CCA nr. 98*);
5. **D** – discriminare (art. 6 alin. (1) din *Codul audiovizualului*; art. 3 alin. (3) din *Legea PCINIP*);
6. **DD** – detalii privind consumul de droguri (art. 5 din *Decizia CCA nr. 98*).
7. **AC** – accidente și catastrofe;
8. **OC** – omoruri, crime.

Datele colectate vor fi supuse unei analize cantitative pentru a stabili:

- Numărul și timpul total de știri care au drept participanți copiii, raportat la numărul și timpul total al programului;
- Numărul știrilor care reflectă copiii în situații de risc sau în context vulnerabil (jenant, de suferință, negativ);
- Numărul și timpul total al știrilor care vizează mediul și condițiile de viață, interesele și preocupările copiilor și sînt realizate în interesul superior al copilului;
- Numărul știrilor realizate cu respectarea legislației cu privire la protecția copiilor;
- Numărul știrilor realizate cu abateri de la legislația cu privire la protecția copiilor.

Datele colectate vor fi supuse unei analize calitative pentru a stabili:

- În ce măsură se respectă cadrul normativ în vigoare cu privire la protecția copiilor în raport cu mass-media;
- Care prevederi legale sînt încălcate cel mai des, care condiții cu privire la reflectarea copiilor sînt neglijate de realizatorii de știri;

- Categoria celor mai frecvente abateri;
- Care sînt temele abordate cel mai des de jurnaliști în raport cu copiii;
- În care situații vulnerabilitatea copiilor în raport cu realizatorii mass-media este evidentă;
- În ce fel de materiale se face cel mai des recurs la opinia specialiștilor și reprezentanților instituțiilor responsabile;
- Ce fel de materiale jurnalistice despre copii au prioritate în buletinele de știri;
- Care sînt procedeele jurnalistice interzise utilizate;
- Care este frecvența știrilor cu scene sau imagini șocante și care este temeiul care justifică difuzarea acestora;
- Dacă se atestă deosebiri în ceea ce privește difuzarea informațiilor cu un conținut șocant în buletinele de știri din prime-time și cele difuzate după ora 22.00.